

מחונן מתודה

**מתודת ההוראה כדרך להרחבה, לתרגול ולחיזוק ערכים ומיומנויות
"הבוגר"**

עקרונות לחיזוק ערכים, כישורים ומיומנויות באמצעות מתודת ההוראה:

הנחת היסוד במסמך זה היא כי באמצעות העבודה במתודה מסוימת נבחרת, ניתן לחזק ערכים, כישורים ומיומנויות.
המתודה הנבחרת צריכה לקדם את מטרות הנושא והשיעור, תוך התאמתה למורה, לכיתה ולתלמידים.

תהליך העבודה:

1. בחירת ערך ומיומנויות מרכזיות עליהם נרצה לעבוד בשיעור, בהלימה לתוכן הנלמד.
2. **חשיבה על מתודה שתחזק ערכים ומיומנויות אלו.** לדוגמא - באמצעות "עבודה בקבוצות" ניתן לחזק את הערך סובלנות ואת המיומנויות: שיתוף פעולה והקשבה, "דיבייט" יפתח את יכולת הבעת העמדה, קבלת החלטות וכד'.
3. הגדרת ההתנהגויות, אותן יתרגלו התלמידים באמצעות העבודה במתודה. לדוגמא: התלמידים יחכו לתורם, יגיעו להסכמה, יכבדו זה את זה, יחלקו תפקידים ומשימות ביניהם.
4. בירור אילו קשיים עלולים לעלות בקרב התלמידים, עקב השימוש במתודה שנבחרה. למשל: שתלטנות, ווכחנות, תלמידים שקופים, תלמידים מתקשים, קושי בחלוקת תפקידים בקבוצה.
5. **בסיום תהליך העבודה על פי מתודה מסוימת, המורה תזמין את התלמידים לחשוב ולשתף באופן רפלקטיבי:**

- האם וממה נהנו במהלך העבודה באמצעות המתודה?
- מה במתודה תרם להצלחת המשימה ולתהליך למידה משמעותי?

- אילו קשיים התעוררו? לדוגמא: מה צריך לקרות בקבוצה כדי שהעבודה תהיה יעילה ומוצלחת יותר?
- מה למדתי על עצמי? אלו כוחות זיהיתי בעצמי באמצעות שיטת העבודה? מה הייתי רוצה לחזק?
- איך הרגשתם במהלך העבודה?
- מה הייתם מציעים לעשות אחרת?

6. לדיון בכיתה:

- אילו ערכים / כישורים / מיומנויות תורגלו, ואולי התחזקו באמצעות מתודת העבודה?
- האם אני יכול/ה ליישם את התובנות על עצמי במקומות אחרים בחיי? לדוגמא: מה התפקיד שבחרתי לעצמי בקבוצה? האם זה מוכר לי ממצבים אחרים?

הערה: על מנת להקנות ולהטמיע את הכישורים והמיומנויות ולחזק הפנמת ערכים הנובעים מתוך העבודה במתודה, יש חשיבות בקיום השיח בתום ההתנסות המברר עם התלמידים את החוויה והתובנות האישיות, ומאפשר המשגת המיומנויות והתבוננות רפלקטיבית על תהליך העבודה.

7. לסיום, חשיבה למורה - האם המתודה יעילה ותורמת ללימוד נושאי השיעור ולחיזוק הערכים, הכישורים והמיומנויות שנבחרו? מה היה הרווח בשימוש במתודה הזו? האם היה מחיר?
- מה המשמעות שיש לתהליך הזה עבורי, המורה? עבור הכיתה?

מגוון מתודות לחיזוק ערכים, כישורים ומיומנויות "הבוגר"

בטבלה מפורטות מתודות עיקריות, דרכן אפשר להרחיב אצל התלמיד כישורים ומיומנויות לחיזוק ערכים.

כישורים רגשיים, חברתיים וקוגניטיביים	שם המתודה	סוג הפעילות
<p>הקשבה, יכולת איפוק, סובלנות לעמדות הזולת, הבנה הדדית, שיתוף פעולה, תכנון, בירור עמדות, נקיטת עמדה, פתרון בעיות, קבלת החלטות.</p>	<p>דיון קבוצתי</p> <p>ליבון נושא, דילמה או בעיה מרכזית, תוך החלפת מידע ובירור עמדות שונות, תוך מתן במה לדעות השונות של חברי הקבוצה.</p>	<p>פעילויות שיח:</p>
<p>הקשבה, יכולת שיתוף ברגשות ובמחשבות, קבלה, סובלנות לעמדות הזולת, פתיחות והבנה של רעיונות חדשים, שיתוף פעולה, למידה אישית על עצמי מתוך התבוננות והקשבה לאחר, גמישות מחשבתית, פתיחות לשינוי, התמודדות עם חשיפה ומשוב, מתן משוב, קבלת משוב כמקדם למידה.</p>	<p>אקווריום</p> <p>שיטה לניהול דיון, הפועלת בשני מעגלים:</p> <p>המעגל הפנימי - הפעיל דן בסוגיה המוצגת, והמעגל החיצוני - המשקיף צופה, מגיב וממשב את עבודת המעגל הפעיל. אולי מתייחס ל? ולא ממשב?</p>	
<p><i>התלמיד המרצה:</i> יכולת עמידה מול קהל, תכנון סדר הצגת הדברים, עמידה בלחצים, ביטוי עצמי, כושר ביטוי, שיתוף, נקיטת עמדה, רגישות המרצה למאזיניו, הבנייה והקניית ידע, הצגת רעיון, הבחנה בין עיקר וטפל.</p> <p><i>התלמידים המאזינים:</i> הקשבה, פתיחות, סובלנות, מתן אמון, מתן כבוד.</p>	<p>הרצאת תלמידים</p>	
<p>הקשבה, יכולת לשיח, בירור עמדות, בחירה בין עמדות, פתיחות וגמישות לרעיונות חדשים, הידברות, משא ומתן, יצירתיות, פיתוח חשיבה אסטרטגית, כבוד לאחר, סובלנות, חשיבה ביקורתית.</p>	<p>תרגילי עמדות ומשפט ציבורי</p> <p>כלי לבירור, בניה וגיבוש עמדות וערכים של יחיד או קבוצה, סביב סוגיות שנויות במחלוקת וסביב דילמות ערכיות.</p> <p><u>קישור לפרקטיקה - תרגילי עמדות</u></p>	
<p>שיתוף פעולה, הדדיות בין לומדים, אחריות אישית, אחריות קבוצתית, הקשבה, גמישות מחשבתית, אמפתיה, סובלנות וקבלת צרכי האחר.</p>	<p>חברותא</p> <p>לימוד עצמי של זוג לומדים או קבוצה קטנה. קצב הלימוד ולעיתים גם תוכן הלימוד משתנה בין הקבוצות השונים. אין חלוקת תפקידים בין לומד ומלמד</p>	

מדינת ישראל
משרד החינוך

<p>שיתוף פעולה, הדדיות בין לומדים, אחריות אישית, אחריות קבוצתית, העצמה, העשרה, כושר ביטוי, למידה עצמית, למידה שוויונית, ויתור ופשרה, גמישות מחשבתית, אחריות, אמפתיה, סובלנות וקבלת צרכי האחר.</p>	<p>שיטת ג'קסו</p> <p>שיטה ללמידה שיתופית בקבוצות, לפיה כל משתתף או קבוצה חוקר/ת תחום מוגדר ומקנה אותו לשאר חברי הקבוצה / הכתה.</p>	
<p>יכולת שיתוף, פתיחות, הקשבה, התעניינות, אמפתיה, מתן תמיכה ועזרה, קבלת עזרה, תקשורת, איזון רגשי, ניהול עצמי, מתן מקום לאחר, אמון הדדי.</p>	<p>היוועצות עמיתים</p> <p>שיח קבוצתי מובנה בין תלמידים - עמיתים לשם למידה ותמיכה הדדית</p> <p>בתהליך ההיוועצות, הנועץ מעלה דילמה/קושי/תיאור מקרה, וחברי הקבוצה מתייחסים לדבריו ללא שיפוטיות ומשתפים ברגשות ובמחשבות שלהם ביחס לסוגיה שהועלתה, ותורמים מניסיונם ומהידע שלהם.</p>	
<p>אמפתיה והזדהות עם השחקנים, התנסות והתמודדות עם הצלחה וכישלון, פיתוח חשיבה אסטרטגית, נקיטת עמדה, פתרון בעיות, קבלת החלטות, תכנון.</p>	<p>משחק הדמיה - סימולציה</p> <p>פעילות קבוצתית בה המשתתפים מדמים מציאות נתונה (מקום, תקופה או אירוע), ומתנהלים בתוכה. התנסות במצבים ובתהליכים חברתיים דמויי מציאות.</p>	<p>פעילויות הדמיה:</p>
<p>יכולת להיכנס לדמות של אחר, אמפתיה ורגישות לאחר תוך הקשבה לדיעותיו, לרגשותיו, לערכיו ולצרכיו, הזדהות, הקשבה, מודעות עצמית, השפעת המשחק עלי ועל רגשותיי/עמדותיי, בירור עמדות, נקיטת עמדה אישית.</p>	<p>משחק תפקידים</p> <p>המשתתפים "נכנסים לנעליהן" של הדמויות הנמצאות במצבים חברתיים, היסטוריים וכו'.</p>	
<p>תקשורת בין אישית, קבלת חוקים ועמידה בהם, פיתוח אחריות, יכולת בחירה, פיתוח הדמיון, יצירתיות, חשיבה אסטרטגית, עבודת צוות, משא ומתן, שיתוף ושותפות, תכנון, התמודדות יעילה עם ניצחון או הפסד, תחרות וחתירה להישג אישי תוך שיתוף פעולה קבוצתי, יכולת שילוב מציאות ודמיון.</p>	<p>משחק</p> <p>פעילות מהנה, המתבצעת ע"י חוקים וכוללת שני משתתפים או יותר. למידה בדרך עקיפה בתוך מסגרת מוגנת של כללים ובמציאות מדומה, המאפשרת לשחקנים להעז ולאתגר את עצמם מבלי להסתכן, ומספקת מרחב לתרגול ואימון ניסוח</p>	

מדינת ישראל
 משרד החינוך

<p>הקשבה, תקשורת בין אישית, קבלת חוקים ועמידה בהם, יצירתיות, חשיבה אסטרטגית, חשיבה ביקורתית, הבעה בעל פה, משא ומתן, עבודת צוות, תכנון, התמודדות יעילה עם ניצחון או הפסד, בירור עמדות, נקיטת עמדה אישית.</p> <p>הערה: ניתן להנחות את התלמידים להציג עמדות מסויימות (לא בהכרח את העמדות בהם הם מאמינים) ובכך לפתח אמפתיה ויכולת להתבונן על הסיטואציה ממגוון נקודות מבט</p>	<p>דיבייט</p> <p>דיבייט הוא מעין תחרות נאומים שבה קבוצות מתחרות זו בזו על הצגת עמדותיהן. הטעונים צריכים להיות מבוססים. המשתתפים בדיבייט צריכים להקשיב לאחרים על מנת להצליח להתמודד בהצלחה עם טיעוניהם.</p> <p><u>להרחבה "דיבייט"</u></p>	
<p>סבלנות ושליטה עצמית, יכולת לשבת בצד ולא להתערב, סובלנות, היעדר שיפוטיות, חשיבה ביקורתית, הבחנה בפרטים, הבחנה בין עיקר וטפל, הבנת סיבה ותוצאה, הבנת תהליכים.</p>	<p>תצפית</p> <p>תצפיות מתאימות ל<u>איסוף מידע</u> על התנהגות, על שפת גוף, על אינטראקציה על תופעות בטבע ובעולם.</p>	<p>חקר וגילוי:</p>
<p>הקשבה, אמפתיה, סבלנות, קבלת האחר, סובלנות, התעניינות, סקרנות, מתן כבוד, חשיבה ביקורתית, היעדר שיפוטיות, שאילת שאלות, יכולת מיקוד.</p>	<p>ריאיון - באמצעות הריאיון מתקיימת אינטראקציה ישירה בין התלמיד למרואיין והזדמנות ליצירת היכרות אישית באמצעות שיחה מונחת</p>	
<p>אחריות, יזמות, חופש בחירה, שיתוף פעולה, ויתור ופשרה, קבלת האחר, סובלנות, אמפתיה, קבלת דעות/מחשבות של האחר, פתיחות, הבנה שיש מספר נקודות מבט/דעות, חשיבה ביקורתית, גמישות מחשבתית, הבחנה בין עיקר וטפל, ניהול עצמי.</p>	<p>חקר</p> <p>למידה המאופיינת על ידי הבניית ידע באמצעות שאילת שאלות, איסוף וניתוח נתונים ובניית טיעונים המבוססים על ראיות.</p> <p><u>להרחבה - תהליך החקר</u></p> <p><u>ראה גם - חקר במרחב הדיגיטלי</u></p>	
<p>מיומנויות חקר, סבלנות, התמדה, עבודת צוות, תקשורת, אחריות, דיוק.</p>	<p>p.b.1 - למידה מבוססת פרויקטים</p> <p>למידת נושאים ומיומנויות באמצעות תוצר (פיזי או אקטיבי) המניע תהליך למידה והוא בעל משמעות בעולם האמיתי</p> <p><u>להרחבה ראה בקישור הבא</u></p>	

מדינת ישראל
משרד החינוך

קבלת החלטות, התמדה, מסוגלות, התמודדות עם כישלון, אחריות, דיוק, עבודת צוות, תקשורת	למידה מבוססת בעיה הצגת בעיה רלוונטית ואותנטית ללא מתן רמזים או תוצר מצופה. על הלומדים לבחון את הנתונים, להעלות מספר רעיונות ולהתוות דרך לפעולה הנבחרת	
יצירתיות, עבודת צוות, מודעות עצמית, מודעות חברתית, קשבה, שיתוף פעולה, חשיבה ביקורתית.	הסכת (פודקאסט) יצירת פודקאסט בנושא הנלמד כפעילות סיכום או חקר. תהליך היצירה מאפשר ביטוי אישי והבעת עמדה על הנושא הנדון.	

לעיון נוסף:

נתיבים להוראה משמעותית - מניפת מודלים יישומיים להוראה משמעותית המנהל הפדגוגי "מתדופדיה" - אנציקלופדיה למתודות הנחיה והפעלה, עורך ראשי: דב גולדברג, תל אביב, 2003.